

วิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานในบทเพลง
ของมนต์แคน แก่นคูน
The Love Patterns of Displaced Isan Characters in
the Songs of Monkan Kankoon

เชษฐา จักรไชย^{1*} และ กฤต โสดาลี²

Chettha Chakchai¹ and Kit Sodalee²

Received: July 16, 2024

Revised: August 28, 2024

Accepted: August 30, 2024

CHOPHAYOM JOURNAL

¹²สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹²Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social
Sciences, Rajabhat Maha Sarakham University

¹(E-mail: Chakchai_st@gmail.com)

*Corresponding Author

²(E-mail: Kit.sodalee@gmail.com)

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “วิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานในบทเพลงของ มนต์แคน แก่นคูน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานที่ปรากฏในบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูน ในช่วงปี พ.ศ. 2563-2567 จากสื่อ www.youtube.com จำนวนทั้งสิ้น 16 บทเพลง โดยใช้แนวคิดคนพลัดถิ่น (Diasporas) ของ William Safran (1991) และ Osten Wahlbeck (2002) แนวคิดเงื่อนไขคนพลัดถิ่น (Diasporic identity) ของ Stuart Hall (1994) และ Paul Gilroy (1997) ผลการศึกษาพบว่าบทเพลงของมนต์แคนมีการนำเสนอวิถีความรักของคนพลัดถิ่นอีสาน 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) วิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานรูปแบบคิดถึงรักครั้งเก่า 2) วิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานรูปแบบปรารภรัก และ 3) วิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานรูปแบบคิดถึงรักทางบ้าน ซึ่งการค้นพบนี้ได้แสดงให้เห็นการนำเสนอประเด็นด้านความรักรูปแบบชายหนุ่มหญิงสาวมาเชื่อมโยงและสร้างเป็นสัญญาทางใจ ทำให้ตัวละครพลัดถิ่นอีสานเกิดความผูกพันกับบ้านเกิด

คำสำคัญ: ตัวละครพลัดถิ่นอีสาน, บทเพลง, มนต์แคน แก่นคูน, วิถีความรัก

Abstract

The research titled “The Love Pathways of Isan Diaspora Characters in the Songs of Monkan Kaenkoon” aims to study the love pathways of Isan diaspora characters as depicted in the songs of Monkan Kaenkoon during the period 2020-2024. This study analyzes a total of 16 songs available on www.youtube.com, utilizing the concepts of Diasporas by William Safran (1991) and Osten Wahlbeck (2002), as well as the concepts of Diasporic Identity by Stuart Hall (1994) and Paul Gilroy (1997). The result revealed that

Monkan Kaenkoon's songs present three distinct love pathways of Isan diaspora characters: 1) Nostalgia for past love, 2) Desire for love, and 3) Longing for love at home. These findings illustrate how themes of romantic relationships between young men and women are interwoven to create emotional bonds, fostering a sense of attachment to their homeland among the Isan diaspora characters. Keywords: Displaced Isan characters, Music, Monkan Kankoon, Love Pathways

บทนำ

ในโลกยุคกระแสโลกาภิวัตน์และทุนนิยมได้ทำให้เกิดการเดินทางโยกย้ายถิ่นฐานขึ้นเพื่อยังประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสร้างรายได้ แสวงหารายได้เพิ่มเติมให้สำหรับเพียงพอต่อการดำเนินชีวิตและการยังชีพ ในด้านวงการวิชาการมานุษยวิทยายุคปัจจุบันพบว่าการสนใจศึกษาแนวทางการศึกษาด้านการโยกย้ายถิ่นฐานเกิดขึ้น โดยเป็นการเดินทางไปอยู่ในสถานที่กายภาพแห่งใหม่ แต่ตัวและหัวใจยังคงยึดโยงสัมพันธ์กับวัฒนธรรมบ้านเกิดของตน ลักษณะเหล่านี้ได้ถูกนิยามว่าเป็น “คนพลัดถิ่น (Diaspora)” (สิริชญา คอนกรีต, 2556) วิลเลียม แซฟราน (William Safran) ได้กำหนดคุณลักษณะของคนพลัดถิ่นเอาไว้ว่ามีทั้งหมด 6 ประการ ได้แก่ 1) มีการพลัดพรากจากถิ่นที่อยู่จากแห่งหนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่ง 2) มีความทรงจำ วิสัยทัศน์ และเรื่องเล่าหรือนิยายปรัมปราเกี่ยวกับบ้านเกิดเมืองนอนร่วมกัน 3) ถูกกีดกันหรือทำให้แปลกแยกจากสังคมที่ไปอยู่อาศัยใหม่ 4) มีอุดมคติว่าบ้านเกิดเมืองนอนของบรรพบุรุษเป็นจุดหมายปลายทางที่อยากกลับไปหาในอนาคต หากมีโอกาส 5) มีจิตสำนึกและความรับผิดชอบในการรักษาหรือฟื้นฟูส่งเสริมบ้านเกิดของตนให้เจริญพัฒนา และ 6) มีความผูกพันกับถิ่นฐานบ้านเกิดด้วยพันธสัญญาทางใจ (Safran, 1991)

ลักษณะดังกล่าวของคนพลัดถิ่นนี้สอดคล้องกับแนวเพลงประเภทลูกทุ่งอีสาน แวง พลั่งวรรณ (2545) ได้กล่าวถึงความเป็นมาของเพลงลูกทุ่งอีสานว่า “ความแห้งแล้งในภาคอีสานได้บีบบังคับให้ชาวนาต้องละทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิดของตนแล้วอพยพเข้ามาทำงานในเมือง นี่เองถือเป็นรากเหง้าที่มาของเพลงลูกทุ่งอีสานที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตและชะตากรรมของคนอีสาน รวมถึงมีท่วงทำนอง ถ้อยคำ และเนื้อหาที่แปลกแยกไปจากเพลงลูกทุ่งไทย (ภาคกลาง) การอพยพย้ายถิ่นฐานได้กลายเป็นเนื้อหากระแสหลักของศิลปะการขับร้อง-ขับลำของคนอีสาน เช่นเดียวกับการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของชาวลาว บรรพบุรุษของชาวอีสานที่ถูกกวาดต้อนมาจากในอดีต”

อย่างไรก็ตาม มนต์แคน แก่นคูน ถือเป็นนักร้องที่ยึดแนวทางดังกล่าวของคนอีสานมาสร้างสรรค์เป็นบทเพลง สิริขญา คอนกริต (2560) ได้กล่าวถึงบทเพลงของมนต์แคนว่า “บทเพลงของมนต์แคน แก่นคูน มีลักษณะเป็นการสื่อสารเชิงอัตลักษณ์และการเมืองวัฒนธรรมของคนอีสานพลัดถิ่น โดยในเนื้อหาของเพลงมีการนำเสนอภาพของคนอีสานที่เป็นชนชั้นแรงงานที่ต้องจากถิ่นฐานมาทำงานในเมืองและต้องต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ แต่ก็ยังคงเลือกใช้ชีวิตด้วยความอดทน” อีกทั้งยังมีการนำเสนอประเด็นเรื่องความรักมาเป็นสิ่งชูขบเลี้ยงจิตใจให้แก่คนอีสานด้วย กิตติพงษ์ พลทิพย์ (2565) ได้อธิบายเกี่ยวกับความรักว่า ความรัก (Love) มีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ความรักเป็นนามธรรม และเป็นหนึ่งในอารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ที่มีหลากหลายระดับ เป็นสิ่งที่สามารถรับรู้ได้ในความคิด ทำให้เกิดความพึงพอใจ และความซาบซึ้งใจได้

ในบทเพลงของมนต์แคนจึงแสดงให้เห็นวิถีความรักของคนพลัดถิ่นอีสานที่ต้องเดินทางจากบ้านเกิดเพื่อแสวงหาชีวิตที่ดีกว่าและเพื่อจุนเจือรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว ในงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้นิยามความหมายของวิถีความรักว่าหมายถึงวิถีการแสดงออกในด้านความรักชายหญิงของคนอีสานที่ได้เดินทางออกจากบ้านเกิดมาสู่เมืองกรุง

อนึ่ง แม้มนต์แคนจะยังคงยึดแนวทางเพลงดังกล่าวของความเป็นลูกทุ่งอีสานที่มุ่งเน้นภาพของคนที่มีการย้ายถิ่นฐานมาอยู่ในเมือง แต่กระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกก็ส่งผลต่อแนวทางเนื้อหาบทเพลงของมนต์แคน ทำให้ในการนำเสนอเนื้อหาบทเพลง มนต์แคนมีการคำนึงถึงบริบทของสังคมอีสานในยุคปัจจุบันเกิดขึ้น ผ่านเรื่องราวการเดินทางของคนอีสานที่ถูกสร้างให้เป็นตัวละครวัยรุ่นที่มีอาชีพสอดคล้องกับคนรุ่นใหม่ในปัจจุบัน และมีต้นทุนทางการศึกษาที่สูงขึ้นกว่าในอดีต ส่งผลให้บทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ สามารถนำเสนอเนื้อหาได้สมจริง ตรงกับความเป็นจริงของสังคมอีสานในปัจจุบันได้ (เหมือนฝัน คงสมแสง และคณะ, 2564) ตลอดจนทำให้มนต์แคนกลายเป็นนักร้องเพลงลูกทุ่งอีสานที่มีการสตรีมเพลงฟังบนสื่อ YouTube จำนวนมากเป็นอันดับหนึ่ง โดยมียอดรับฟังสูงถึง 976 ล้านวิว (Chart Master, 2021)

งานวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การสื่อสารดิจิทัลอัลบั้มเพลงลูกทุ่งอีสาน: มนต์แคน แก่นคูณ” ของ เหมือนฝัน คงสมแสง (2564) ได้แสดงให้เห็นปัจจัยในการสร้างความนิยมให้แก่เพลงของมนต์แคนว่าเกิดขึ้นจากปรับตัวทางด้านรูปแบบและเนื้อหาของเพลง โดยเพลงได้เล่าถึงวิถีชีวิตของคนอีสานที่สอดคล้องกับความเป็นปัจจุบันทั้งในด้านอาชีพ และความเป็นอีสานยุคใหม่ และมีการใช้สื่อดิจิทัลสนับสนุนเพื่อกระตุ้นความนิยมด้วย

งานวิจัยเรื่อง “วิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานในบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ” จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานที่ปรากฏในบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ จากสื่อ www.youtube.com ในช่วงปี พ.ศ. 2563-2567 จำนวนทั้งสิ้น 16 บทเพลง โดยใช้แนวคิดคนพลัดถิ่น (Diasporas) ของ William Safran (1991) และ Osten Wahlbeck (2002) และแนวคิดเงื่อนไขคนพลัดถิ่น (Diasporic identity) ของ Stuart Hall (1994) และ Paul Gilroy (1997) มาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และจะศึกษาเฉพาะในประเด็นวิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานเท่านั้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานในบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ

วิธีการศึกษา

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดจำนวน 2 แนวคิด ดังนี้

1. แนวคิดคนพลัดถิ่น (Diasporas) ของ William Safran (1991) และ Osten Wahlbeck (2002)
2. แนวคิดเงื่อนไขคนพลัดถิ่น (Diasporic identity) ของ Stuart Hall (1994) และ Paul Gilroy (1997)

วิธีดำเนินการศึกษา

1. การศึกษาวิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานในบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ ผู้วิจัยได้สืบค้นและรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลในการศึกษา 2 แหล่ง ดังนี้

1.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ จากสื่อ www.youtube.com ที่เผยแพร่ในช่วงปี พ.ศ. 2563-2567 จำนวนทั้งสิ้น 16 บทเพลง ได้แก่ เพลง กอดทิพย์ (2565) เพลง คอยน้องที่ช่องเม็ก (2565) เพลง คิดฮอดทุกคน (2563) เพลง จังใต้เจ้ากะเซาฮัก (2563) เพลง เจ้าตัวว่าฮักอ้าย (2565) เพลง นางโอรของอ้าย (2565) เพลง หนาวลมที่เรณู (2566) เพลง อยากรมีที่จอดใจ (2566) เพลง สร้างฝันด้วยกันบ่ (2566) เพลง คุย Line บ่หายคิดฮอด (2563) เพลง ชีวิตเพื่อชาติ หัวใจเพื่อเธอ (2563) เพลง ตรงนั้นคือหน้าที่ ตรงนี้คือหัวใจ (2566) เพลง ยามท้อขอโทรหา (2563) เพลง โรงงานปิดคิดฮอดน้อง (2564) เพลง หนาวใจไกลแฟน (2566) และเพลง หัวใจคิดฮอด (2563) ข้อมูลที่นำมาใช้ศึกษาได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive

Sampling) โดยพิจารณาจากเนื้อหาบทเพลงและมิวสิกวิดีโอที่มีการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสาน

1.2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดคนพลัดถิ่น แนวคิดเงื่อนไขคนพลัดถิ่น วิถีความรัก เพลงลูกทุ่งอีสานและมนต์แคน แก่นคูณ

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์วิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานในบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ ในด้านรูปแบบคิดถึงรักครั้งแรก รูปแบบปรารถนารัก และรูปแบบคิดถึงรักทางบ้าน

3. สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์อภิปรายผลประเด็นที่น่าสนใจจากการศึกษา พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการศึกษาที่อาจดำเนินการจากงานวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Description Analysis)

ผลการศึกษา

จากการศึกษาเรื่อง “วิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานในบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ” ผู้วิจัยพบวิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานว่ามีทั้งสิ้นอยู่ 3 รูปแบบ ได้แก่ วิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานรูปแบบคิดถึงรักครั้งแรก วิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานรูปแบบปรารถนารัก และวิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานรูปแบบคิดถึงรักทางบ้าน มีรายละเอียดดังนี้

1. วิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานรูปแบบคิดถึงรักครั้งแรก

วิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานรูปแบบคิดถึงรักครั้งแรก เป็นวิธีการแสดงออกในด้านความรักชายหญิงของตัวละครพลัดถิ่นอีสานที่เกิดขึ้นเมื่อตัวละครดังกล่าวได้ย้ายถิ่นฐานไปยังสถานที่อื่น ทำให้ความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานกับคู่รักได้ยุติลง ปรากฏในบทเพลงของมนต์แคน จำนวน 7 บทเพลง

ได้แก่ เพลง กอดทิพย์ (2565) เพลง คอยน้องที่ช่องเม็ก (2565) เพลง คิดฮอด
ทุกคน (2563) เพลง จังได้อีกจะเฮฮาก (2563) เพลง เจ้าตัวว่าฮักอ้าย (2565)
เพลง นางไอ่ของอ้าย (2565) และเพลง หนาวลมที่เรณู (2566) ด้วยผลการวิจัย
ต่อไปนี้

บทเพลง นางไอ่ของอ้าย (2565) นำเสนอวิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่น
อีสานที่ต้องเลิกรากัน เพราะตัวละครชายต้องไปทำงานยังต่างถิ่น ดังข้อความว่า

คิดฮอดความเก่า ตั้งแต่เป็นบ่าวเป็นสาวขึ้นใหม่
เจ้างามปานว่านางไอ่ อ้ายกะได้ฉายาผาแดง
ไต่บ้านว่าเหมาะสม เป็นชิ้นสองตอน อ่อนเชียวให้แต่ง
เพิ่นอยากเห็นเฮฮากเฮาแพง เบ่งแ่งกันฮอดผั่งผิ่น
แต่หลายปีผ่าน ย้อนเงินย้อนงานและวันเวลา
เฮ็ดให้ฮักเฮาฮ้างป่า โขชะตาพัดพาจากกัน
ข่าวว่าน้องนางไอ่ มีคนป้อนไข่ ได้เข้าพาขวัญ
จนมีลูกมีเต้านากัน อ้ายนั้นจำต้องเฮ็ดใจ
มือบุญบังไฟ อ้ายยังจำได้ อยู่ริมหนองหาน
เมื่อครั้งหลายปีก่อนนั้น เคยย้อนตำนานผาแดงนางไอ่
ด้วยสัญญาฮัก สิบให้หล่มคือหนองหานใหญ่
อีกจักชาติผาแดงนางไอ่ สักกันไปว้ายสายแนน

(นางไอ่ของอ้าย. 2565: มนต์แคน แก่นคูน: Youtube)

จากเนื้อหาในบทเพลงพบว่าตัวละครพลัดถิ่นอีสานได้เคยให้คำมั่น
สัญญากับคนรักไว้ แต่เพราะการไปทำงานต่างถิ่นจึงทำให้ความสัมพันธ์ของทั้ง
สองคนต้องจบลง ทั้งนี้ แสดงให้เห็นถึงลักษณะการพลัดถิ่นของคนอีสานที่ได้ส่ง
ผลต่อความสัมพันธ์กับคนรัก โดยที่ตัวละครพลัดถิ่นยังคงเก็บรักษาความรักเอาไว้
ไว้ เมื่อเจอเหตุการณ์ที่เคยผ่านมาด้วยกันก็ทำให้ตัวละครพลัดถิ่นอีสานนึกถึงคน

รักเก่าของตน

บทเพลง คิดฮอดหน้าฮ้าน (2565) นำเสนอวิถีความรักของตัวละคร พลัดถิ่นอีสาน เมื่อตัวละครได้ไปเที่ยวหมอลำ ดังข้อความว่า

ยังคิดถึงอยู่ทุกเวลา
 อยากกลับไปหาบรรยากาศเก่าเก่า
 คิดฮอดหน้าฮ้านที่เฮาเคยหย่าว คิดถึงผู้สาว
 เสื่อสืลาย เจ้าส่งยิ้ม
 ในคีนัน อ้ายฮ้ำฮอน
 ละถ่าอยู่เด้อ ถ่าอยู่เด้อมือได้พอน
 เตี่ยม่วนม่วนอยากมาเจอ
 หน้าฮ้านเด้อเคยสบตา
 อยากพบเธอเด้อคนนั้น
 คิดฮอดเด้อ คิดฮอดเด้อละไมเจอกันนาน
 คิดฮอดเด้อที่ไม่เจอกันนาน
 ระยะห่างไม่ได้มาพบกัน ระยะห่างไม่ได้มาพบกัน
 เสียงคำร่ำพันไปฮอดเธอนั้นคงดี
 ลืมอ้ายแล้วละบ่น้อสาว ลืมอ้ายแล้วละบ่น้อสาว
 ลืมผู้บ่าวที่อยู่บนเวที ยังคิดถึงกันบ่หนอ
 ลืมแล้วบ่บ่นเคยพ้อแต่ก็
 ย่านหลายย่านหายไปมิดมี ย่านหลายย่านหายไปมิดมี
 ย่านหลงเวทีละที่ทำการแสดง

(คิดฮอดหน้าฮ้าน. 2565 : มนต์แคน แก่นคูณ: Youtube)

จากเนื้อหาในบทเพลงพบว่าวิถีความรักของตัวละครชายได้ไปเที่ยวงานเวทีหมอลำ ทำให้ตัวละครชายเกิดคิดถึงคนรักเก่าที่เคยเจอกันที่เวทีหมอลำ ทั้งนี้

แม้ว่าลักษณะการพลัดถิ่นอีสานจะทำให้ความสัมพันธ์ของตัวละครชายกับหญิงคนรักจบลง แต่ความรักของตัวละครพลัดถิ่นก็ยังคงถูกเก็บรักษาเอาไว้อยู่ ทำให้เมื่อตัวละครพลัดถิ่นได้ไปยังสถานที่เดิม ๆ อารมณ์ภาพของความรักก็จะทำให้ตัวละครพลัดถิ่นคิดถึงคนรักเก่า แม้จะห่างกันไปแล้วก็ตาม

2. วิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานรูปแบบปรารณารัก

วิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานรูปแบบปรารณารัก เป็นวิธีการแสดงออกในด้านความรักชายหญิงของตัวละครพลัดถิ่นอีสานที่เกิดขึ้นเมื่อตัวละครพลัดถิ่นอีสานได้ย้ายสถานที่มาอาศัยในต่างเมือง แล้วเกิดการพบรักขึ้น ตัวละครจึงต้องการที่จะสานสัมพันธ์ความรัก ปรากฏในบทเพลงของมนต์แคน จำนวน 2 บทเพลง ได้แก่ เพลง อยากรมีที่จอดใจ (2566) และเพลง สร้างฝันด้วยกันบ่ (2566) ด้วยผลการวิจัยต่อไปนี้

บทเพลง อยากรมีที่จอดใจ (2566) นำเสนอวิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสาน เมื่อตัวละครดังกล่าวได้ย้ายที่อยู่มาอาศัยในต่างเมือง ตัวละครพลัดถิ่นอีสานก็ได้พบกับตัวละครต่างเพศ และต้องการจะเริ่มต้นความรัก

ก็รู้ตัวดีอยู่นอกแผนที่ใจสาว
ติดดินไผ่ยืนสัสขาดเข้ากับกระเป๋าดินทางปอนปอน
บ่แม่นักท่องเที่ยวแต่ชีวิตเกี่ยวกับการสัญจร
เปลี่ยนที่เปลี่ยนงานแรมรอน
ถูกพาญความจนพัดเป่า
อยู่เมืองก็เหงา อยู่บ้านเฮาก็จน
ความจริงที่จำต้องทน
ผลักย้ายดินลนหาทางบรรเทา
หน้าฝนเมื่อบ้าน พอลมแล้งผ่านเข้าเมืองคือเก่า
เป็นราษฎรชั่วคราวของทุกที่บ่มีจุดยืน

อยากขอค้างคืนกับใจของเจ้าได้บ่
 ชมขานมาพอมันท้อเกินที่จะฝัน
 ให้ใจค้างคืนกับใจของเจ้าได้บ่
 เจอคนใช้พอบ่อยากไปต่อที่อื่น
 รับคนบ่ได้ก็ช่วยรับใจอ้ายแนขวัญเย็น
 ให้เป็นคนรู้จักก็ขึ้นแต่ถ้าฝันเป็นแผนยังดี
 เหนื่อยล้าเต็มที อยากอยู่เป็นที่ เป็นทาง
 บ่อยากเป็นคือรถท่าที่หาคิวจอดบ่มี

(อยากมีที่จอดใจ. 2566 : มนต์แคน แก่นคูน: Youtube)

จากเนื้อหาในบทเพลงพบว่ามีการให้ภาพวิถีชีวิตของคนอีสานพลัดถิ่นว่ามีความลำบากทุกข์ยากเมื่อต้องย้ายที่อยู่มาทำงานในเมือง พอถึงฤดูฝนก็ต้องกลับบ้านเกิด แล้วพอหมดฤดูฝนก็ต้องย้ายกลับมาทำงานในเมืองใหม่ เพราะที่บ้านเกิดไม่มีงานทำ จากวิถีชีวิตเช่นนี้ของคนพลัดถิ่นอีสานทำให้ตัวละครปรารถนาในความรัก เพื่อสร้างแรงใจในการใช้ชีวิต ความรักจึงถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวชีวิตและจิตใจของตัวละครพลัดถิ่นอีสานให้มีแรงในการสู้งานต่อไป

3. วิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานรูปแบบคิดถึงรักทางบ้าน

วิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานรูปแบบคิดถึงรักทางบ้าน เป็นวิถีการแสดงออกในด้านความรักชายหญิงของตัวละครพลัดถิ่นอีสานที่เกิดขึ้นเมื่อตัวละครพลัดถิ่นต้องมาอยู่ต่างเมือง ขณะที่ทางบ้านเกิดก็ยังคงมีคนรักรออยู่ ความห่างไกลทำให้ตัวละครพลัดถิ่นเกิดความกังวลเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับคนรัก ปรากฏในบทเพลงของมนต์แคน จำนวน 7 บทเพลง ได้แก่ เพลง คอย Line บ่หาย คิดฮอด (2563) เพลง ชีวิตเพื่อชาติ หัวใจเพื่อเธอ (2563) เพลง ตรงนั้นคือหน้าที่ ตรงนี้คือหัวใจ (2566) เพลง ยามท้อขอโทรหา (2563) เพลง โรงงานปิดคิดฮอดน้อง (2564) เพลง หนาวใจไกลแฟน (2566) และเพลง หัวใจคิดฮอด (2563) ด้วยผลการวิจัยต่อไปนี้

ในบทเพลง คью line บ่หายคิดฮอด (2563) นำเสนอวิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานเมื่อตัวละครดังกล่าวต้องอยู่ห่างไกลกับคนรัก ส่งผลให้คนพลัดถิ่นอีสานเกิดความกังวลใจในความสัมพันธ์ เมื่อคนรักไม่ได้ติดต่อกลับมา ดังข้อความว่า

หายไปอยู่ไสมาฮู้ว่าคนถ่าน้อยใจ
อ้ายบ่ได้หายไปไส ก็เที่ยวส่งไลน์มาคอยรายงาน
กอดฮักด้วยตัวหนังสือแต่บ่ฮู้ว่ามีอ้ายกอดใครกัน
มีอ้ายงมเรื่องงาน แต่หัวใจนั้นคิดฮอดแต่แฟน
โอย จังแม่นเว้าคือ แต่เห็นข่าวลือมีอยู่บ่หาย
บ่ดอกอ้ายบ่เคยมีใคร ส่งรูปผ่านไลน์ให้ดูแบนแบน
ก็ฮักจึงยังเชื่อใจ แต่ห่างคนหลายบ่วายคลอนแคลน
ส่งไลน์มาบายแถมแทนตึกเกอร์รูปแหวนมาสวมใจคนดี

(คью line บ่หายคิดฮอด. 2563 : มนต์แคน แก่นคูน: Youtube)

จากเนื้อหาในบทเพลงพบว่าลักษณะการพลัดถิ่นของคนอีสานทำให้ตัวละครเกิดความกังวลใจเกี่ยวกับความรักของตนกับหญิงสาว แม้ว่าจะมีเทคโนโลยีทำให้การสื่อสารกลายเป็นเรื่องที่สะดวกขึ้น แต่ตัวละครพลัดถิ่นอีสานก็ยังคงมีความกังวล ในบทเพลงนี้จึงแสดงให้เห็นลักษณะของการพลัดถิ่นของคนอีสานที่ส่งผลต่อความรู้สึกของคนอีสานพลัดถิ่นที่มีต่อคนรัก แม้ว่าจะมีเครื่องมือเทคโนโลยีช่วยเหลือก็ยังไม่อาจทดแทนความรู้สึก และทำให้เกิดความกังวลในความสัมพันธ์ขึ้นได้

บทเพลง ตรงนั้นคือหน้าที่ ตรงนี้คือหัวใจ (2566) นำเสนอวิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานเมื่อตัวละครดังกล่าวได้เดินทางจากบ้านเกิดมาทำงานในเมือง ได้ทำให้ความสัมพันธ์ของตัวละครพลัดถิ่นอีสานกับคู่รักของตนเกิดความบาดหมางกันขึ้น ดังข้อความว่า

เขายังกะบ้อ คือเฮ็ดหน้าอใส่ยาย
 อุตส่าห์มาขอแรงใจเป็นมือส่งท้ายก่อนไปเหินห่าง
 ฮู้บผู้สาวทุกคราวที่อายจากนาง
 ในกระเป๋าดินทาง มีแต่ความเหงาและความคิดฮอด
 เพราะใจดวงนี้ก็ปีก็มิแต่เจ้า
 เหตุผลที่ทนทุกก้าวจะหนักหรือเบาเจ้าคือที่จอด
 ถ้าเจ้าหวนไหว ฝันในของอ้ายก็ซ้อต
 ก็คิดเรื่องเราตลอด เข้าใจอ้ายเนาะคนดี
 ตรงนั้นคือหน้าที่ แต่ตรงนี้สีคือหัวใจ
 ถูกความจำเป็นสั่งไปทั้งที่ใจอ้ายอยู่ตรงนี้
 ไกลกันจะหมั่นโทรหา สบสายตาผ่านเฟซคนดี
 จากไปทำหน้าที่เพื่อจะมีวันที่เราอ

(ตรงนั้นคือหน้าที่ ตรงนี้คือหัวใจ. 2566 : มนต์แคน แก่นคูน: Youtube)

การต้องจากบ้านเกิดไปยังสถานที่แห่งใหม่ได้ทำให้ความสัมพันธ์ของตัวละครพลัดถิ่นอีสานกับหญิงคนรักนั้นคลอนแคลน ในบทเพลงนี้จึงปรากฏเนื้อหาเป็นการอธิบายของตัวละครพลัดถิ่นให้แก่หญิงคนรักว่าการเดินทางไปต่างถิ่นนั้นเป็นสิ่งจำเป็น เป็นการทำตามหน้าที่มิใช่เป็นสิ่งที่ตัวละครพลัดถิ่นอีสานต้องการ การพลัดถิ่นของคนอีสานจึงเป็นภัยคุกคามด้านความรักอย่างหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ผู้คน

สรุปผล

งานวิจัยเรื่อง “วิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานในบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานที่ปรากฏในบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูน ในช่วงปี พ.ศ. 2563-2567 จากสื่อ www.youtube.com จำนวนทั้งสิ้น 16 บทเพลง พบว่าลักษณะการพลัดถิ่น

ของคนอีสานได้ส่งผลต่อในประเด็นด้านความรักของตัวละครพลัดถิ่น ปรากฏใน 3 รูปแบบ คือ 1) วิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานรูปแบบคิดถึงรักครั้งเก่า มีลักษณะของเป็นการนึกถึงความรักในอดีตของตัวละครพลัดถิ่นกับหญิงคนรัก เมื่อต้องไปอยู่ในสถานที่ที่คุ้นเคย 2) วิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานรูปแบบปรารณารัก มีลักษณะของการเริ่มต้นความรักภายหลังจากที่ตัวละครพลัดถิ่นได้ย้ายมาอยู่อาศัยในเมือง และ 3) วิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานรูปแบบคิดถึงรักทางบ้าน มีลักษณะของการย้ายถิ่นที่ทำให้ต้องผิดใจบาดหมางกับคนรักที่บ้านเกิด และกังวลว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครพลัดถิ่นกับคนรักจะต้องเปลี่ยนแปลงจบลงไป

อภิปรายผล

จากงานวิจัยเรื่อง “วิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานในบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูน” พบว่าบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูน ได้แสดงให้เห็นวิถีความรักของคนอีสานที่ได้รับผลจากการเป็นคนพลัดถิ่น (diaspora) ใน 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) วิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานรูปแบบคิดถึงรักครั้งเก่า 2) วิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานรูปแบบปรารณารัก และ 3) วิถีความรักของตัวละครพลัดถิ่นอีสานรูปแบบคิดถึงรักทางบ้าน

การค้นพบนี้ได้แสดงให้เห็นถึงแนวทางการสร้างสรรค์เนื้อหาบทเพลงลูกทุ่งอีสานของมนต์แคน แก่นคูน ที่มีการนำประเด็นด้านความรักมาผูกโยงกับลักษณะของการเป็นคนพลัดถิ่นของคนอีสาน ในเนื้อหาบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูน แสดงให้เห็นว่าการเป็นคนพลัดถิ่นของคนอีสานได้ทำให้ตัวละครประสบกับความเปลี่ยนแปลงในด้านความรัก มีทั้งความสุข และความทุกข์ สอดคล้องกับการศึกษาของ พิรพงษ์ เคนธรภักดิ์ (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “วาทกรรมความรักในบทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัย” แล้วค้นพบว่าวาทกรรมความรักในบทเพลงลูกทุ่งอีสานมีการแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างชายหญิงมากที่สุด

และมีการค้นพบว่าเพลงลูกทุ่งอีสานมีการนำเสนอว่าความรักคือความทุกข์ ความรักคืออุปเพสันนิวาส ความรักคือความเสียสละ และการจะสมหวังหรือไม่สมหวังในความรักนั้นขึ้นอยู่กับเงินตราและชนชั้นทางสังคม

อย่างไรก็ตาม บทเพลงของมนต์แคน แก่นคูน ได้ทำหน้าที่ขยายความเกี่ยวกับลักษณะของคนพลัดถิ่น ตามแนวคิดของ วิลเลียม แซฟราน (William Safran) ที่มีการกล่าวถึงลักษณะของการเป็นคนพลัดถิ่นว่าคนพลัดถิ่นนั้นมีสัญญาณใจกับถิ่นฐานบ้านเกิด (Safran, 1991, p. 83-84) การค้นพบของงานวิจัยเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่าสัญญาณที่คนพลัดถิ่นได้ให้ นั้นอาจจะมีได้หมายความว่าเฉพาะกับบุคคลที่ร่วมเชื้อสายโลหิตเดียวกันเท่านั้น แต่อาจหมายความว่าถึงคนรักที่อยู่บ้านเกิดของตัวเองพลัดถิ่นก็ได้เช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเนื้อหาบทเพลงของนักร้องเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยคนอื่น ๆ ร่วมด้วย โดยมุ่งศึกษาในประเด็นความรักของคนพลัดถิ่นอีสานร่วมสมัย ซึ่งจะช่วยให้เห็นวิถีความรักของคนพลัดถิ่นอีสานที่อยู่ในบริบทของปัจจุบัน และทำให้เห็นถึงสถานะหรือเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ในเชิงหญิงสาวชายหนุ่มของตัวละครพลัดถิ่นอีสาน

บรรณานุกรม

- กิตติพงษ์ พลทิพย์. (2565). “จิตวิทยาความรักกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน”, *วารสารวิชาการรัตนบุศย์*, 4(2), 139-145.
- จิรัฐติ เสนาคำ และคณะ. (2546). *คนพลัดถิ่น : เอกสารประกอบการประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยา ครั้งที่ 2 เรื่องชาติและชาติพันธุ์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

- รัฐวุฒิ เสนาคำ. (2559). “ไทยพลัดถิ่นในต่างแดน,” ใน พัทยา เรือนแก้ว, สุภาภรณ์ จันทวานิช และฉันทนา บรรพศิริโชติ (บรรณาธิการ). ไทยต่างด้าวทั่วต่างแดน : สังคมวิทยาของชีวิตข้ามพรมแดน. หน้า 118. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2545). “ข้ามพรมแดนกับคำถามเรื่องอัตลักษณ์ วัฒนธรรม พื้นที่ และความเป็นชาติ,” วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 15(1), 1-14.
- พิรพงษ์ เคนทรภักดี. (2564). วาทกรรมความรักในบทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย มหาสารคาม).
- มนต์ชัย ผ่องศิริ และมนัสนัย ทองอยู่. (2556). “คนเข้าเมืองทั่วไปหรือคนพลัดถิ่น : การต่อรองนิยามตัวตนของไทยพลัดถิ่นในสังคมไทย,” วารสาร สังคมลุ่มน้ำโขง, 9(2), 1-24.
- แวง พลังวรรณ. (2545). อีสานคดีชุด ลูกทุ่งอีสาน. กรุงเทพฯ: เรือนปัญญา.
- ศิราพร ฐิตะฐาน ณ ถกลาง. (2558). คดีชนในบริบทข้ามพรมแดน งานปอยไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิริขญา คอนกริต. (2556). เพลงลูกทุ่งอีสาน: อัตลักษณ์และการเมืองเชิง วัฒนธรรมของคนอีสานพลัดถิ่น. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตร ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- เหมือนฝัน คงสมแสง, พันธกานต์ ทานนท์ และพรสุรีย์ วิชาศรีนิมิต. (2564). “กลยุทธ์การสื่อสารดิจิทัลอัลบั้มเพลงลูกทุ่งอีสาน: มนต์แคน แก่นคูณ.” วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิต, 15(2), 33-73.
- ออมสิน บุญเลิศ. (2551). การต่อรองและปรับตัวของคนพลัดถิ่น : กรณีศึกษา ชาวไทใหญ่พลัดถิ่นในเมืองเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

- อัฐพล อินตะเสนนา. (2560). “เรื่องเล่ากับการสร้างพื้นที่ผ่านเครือข่ายทางสังคมของคนไทยอีสานพลัดถิ่น,” *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 12(34), 67-82.
- Baumann, M. (2000). “Diaspora: Genealogies of Semantics and Transcultural Comparison,” *Numen*, 47(3), 313-337.
- ChartMasters. (2021). *YouTube’s Most Streamed Artists of 2020*. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2567, จาก chartmasters.org/2021/01/youtubes-most-streamed-artists-of-2020.
- Cohen, R. (1996). “Diasporas and the Nation-State: from Victims to Challengers,” *International Affairs*, 72(3), 507-520.
- Safran, W. (1991). “Diaspora in Modern Societies: Myths of Homeland and Return,” *Diaspora: A Journal of Transnational Studies*, 1(1), 83-99.
- Wahlbeck, O. (2002). “The Concept of Diaspora as an Analytical Tool in the Study of Refugee Communities,” *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 28(2), 221-238.